

De 200ste editie van het Vakblad Natuur Bos Landschap laat de redactie niet ongemerkt voorbijgaan. Het komend jaar grijpen we in elk nummer terug naar een 'oud Vakblad-verhaal' en stellen ons de vraag: Hoe staat het daar eigenlijk mee? U kunt ook zelf suggesties aandragen. Mail naar redactie@vakbladnbl.nl

Terug naar de Kerf

Eind 1997 groeven bulldozers een vijftig meter breed, maar ondiep gat in de zeeduinen tussen Bergen aan Zee en Schoorl. Voortaan mocht de zee de achterliggende duinvallei binnenstromen, maar alleen bij extreme waterstanden. Doel was om meer dynamiek, gradiënten en natuurwaarden te creëren. Volgens de uitnodiging die betrokken organisaties verstuurden voor het bijwonen van de eerste graafwerkzaamheden, betekende de ingreep een einde aan achthonderd jaar historie. Al die tijd was er niet getornd aan de stevigheid van de duinen en nu opeens werd een eerste duin doorgebroken. In de winter van 2004 togen twee Vakblad-redacteuren naar deze plek en spraken met boswachter Frans Erinkveld.

tekst Geert van Duinhoven (redactie Vakblad)

Volgens Frans Erinkveld, boswachter in het gebied van Staatsbosbeheer, is het een prachtig gezicht. Telkens weer. Nu al zeker meer dan dertig keer: de zee die zomaar de duinen instroomt. Vandaag, als we Erinkveld in de Kerf treffen, bij ongeveer windkracht 7, inclusief een miezerregen, is het al aardig koud in de Kerf. Maar de windkracht 11 van een paar weken geleden troostert hij er met alle plezier voor. 'Die spanning hè, haalt de zee de drempel of niet? Als je ziet met wat voor geweld dat gepaard gaat, hoeveel water en zand er verplaatst wordt op zo'n moment. Ja, dat is echt prachtig om te zien.'

Rond de tijd van het interview is het project voor de eerste keer geëvalueerd. Daaruit blijkt dat de Kerf in het begin regelmatig vol zeewater stroomde. In de geplagde vallei stroomde op gezette tijden niet alleen zout water naar binnen maar kwelde er ook zoet water op, wat tot mooie zoet-brakovergangen leidde.

De gevolgen voor flora en fauna bleven niet uit. Sommige bijzondere soorten zoals parnassia en moeraswespenorchis vestigden zich snel. Andere soorten arriveerden aarzelend. De aanvankelijke angst voor de veiligheid bleek snel weg te ebben en plaats te maken voor enthousiasme. De Kerf groeide uit tot een van de trekpleisters van de Schoorlse Duinen.

Veel nieuwe soorten

Na 2003 werden de overstromingen steeds zeldzamer, omdat de opening naar zee volstoomde met zand. Tijdens een hevige storm in de winter van 2007-2008 drong het water voor het laatst de vallei binnen. Toch bleven zich nieuwe plantensoorten van brakke omstandigheden vestigen. Er

is volop dynamiek, tenminste tot ruim 100 meter landinwaarts van de voormalige opening. Wel werd het stuivende oppervlak langzaam kleiner. Wel stond er in natte perioden veel vaker zoet water in de vallei dan voor de ingreep. Daarvan profiteerden diverse soorten, zoals zeewolfsmelk, zeepostelein, zeevenkel en zeelathyrus.

Net zo spectaculair als de vestiging van planten was de komst van nieuwe paddenstoelen. In de Kerf zijn volgens de mycologische vereniging inmiddels meer dan tweehonderd soorten aangetroffen, waarvan sommige voor het eerst in de duinen zijn waargenomen of waren 'uitgestorven' (onder andere wortelende champignonzwam, zandparasolzwam, kleinporig kaalkopje en gele

grondkorstzwam). Vooral de paddenstoelen die van nature in de zeeduinen groeien, doen het opmerkelijk goed, zoals duinfranjehoed, duinveldridderzwam, duinstinkzwam en zandputje. Voor hun voedingsstoffen zijn ze vaak aangewezen op de wortels van helmgras. Het rottende materiaal van vloedmerken was in de eerste jaren na het project erg aantrekkelijk voor de zeldzame oranje inktzwam.

Op weg van de werkschuur naar de Kerf passeren we onderweg een paar andere experimenten van Staatsbosbeheer. Hier en daar zijn duinvalleities geplagd in de hoop dat ze weer gaan stuiven. Want met een kerf graven alleen, heb je nog geen dynamisch kustbeheer. Op veel meer plekken zouden de enorme helmgrasvlakten, wat Erinkveld

betreft, weer wat afwisselender mogen worden. Dat valt nog niet overal mee. Met name de wat beschuttere stuifkuilen groeien weer snel dicht met algen en gras. De hoger gelegen stuifkuilen op de toppen van de duinen, doen het juist wel goed. Die blijven open, het zand waait alle kanten op, komt overal terecht en brengt daarmee weer dynamiek in de duinen.

Meer nieuwe kerven

Frans Erinkveld is na ruim 47 jaar Staatsbosbeheer inmiddels al bijna 4 jaar met pensioen. 'Ik volg de Kerf-ontwikkeling alleen nog via privébezoekjes, het laatste ongeveer een maandje geleden. Ik zag toen dat de Kerf volledig gesloten was. Ondenkbaar dat er ooit nog zeewater binnen de

De Kerf stroomde de eerste jaren regelmatig vol met zeewater.

achterliggende Parnassia Vallei zal stromen! Wat niet wil zeggen dat het Kerf-project mislukt is.' Want inmiddels zijn er langs de Nederlandse kust meerdere grote en kleine kerven aangelegd of ontstaan, zoals op Terschelling. De Noordsvaarder is een grote zandplaat die vastgroeide aan het Terschellinger strand. Het zand van deze enorme vlakte ging op grote schaal stuiven en de zeereep werd steeds dynamischer. Normaal gesproken zou die zeereep weer worden vastgelegd, maar dit stukje duin mocht zich verder langs natuurlijke weg ontwikkelen. Wie nu langs de zeereep van de Noordsvaarder wandelt, kijkt via meerdere kleine kerven het achterliggende duingebied in.

Ook op andere plaatsen zijn kerven gegraven – op Schouwen, op Ameland, bij Meyendel, Kop van Schouwen – of zijn er zoals in het project Noordvoort, tussen Noordwijk en Zandvoort, omstandigheden gecreëerd om de ontwikkeling van kerven te stimuleren. Door het reliëf aan te passen ontstond in dit gebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen direct een grillige kustlijn met langzaam vanzelf groeiende kuilen en kerven. Ook het verwijderen van helmwortels vergrootte de verstuing. Inmiddels is hier de kerfvorming flink op gang gekomen.

Effecten onderzocht

Ondanks de vele ervaringen in de praktijk is nog lang niet alles bekend over de ecologische effecten van de kerven op de vegetatie landinwaarts. In theorie komt er extra kalk in de duinen terecht die de verzuring teniet zou kunnen doen. Maar is dat ook echt zo en hoever landinwaarts werkt de kalk door? Daarnaast is onduidelijk wat de effecten zijn van zandsuppleties op het ontstaan en het behoud van kerven. Bovendien is nog nooit goed onderzocht wat de verschillen en overeenkomsten zijn in ontwikkeling en functioneren van kerven in verschillende gebieden. In 2024 start een groot OBN-onderzoek dat deze vragen gaat proberen te beantwoorden.<